

# ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*М. В. Шишацька*

Херсонський державний університет, [mashashyshatskaia@gmail.com](mailto:mashashyshatskaia@gmail.com)

*Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор І. С. Попович*

*Постановка проблеми.* Проблема гендерного виміру психологічного благополуччя постає однією із найбільш актуальних у науковому полі сучасної психології і вимагає інтенсифікації розроблення. Сьогодні, незважаючи на значний науковий, законодавчий та соціальний прогрес у питанні гендерної рівності, ми почасти стаємо свідками реалізації гендерних стереотипів у різних сферах життєдіяльності. Необхідність гендерних досліджень психологічного благополуччя студентської молоді зумовлена сенситивністю періоду юнацького віку для формування гендерної ідентичності та засвоєння основних компонентів гендерної культури.

*Аналізування останніх досліджень та публікацій.* Поняття гендеру у сучасних наукових наробітках розкривається із позиції соціально-психологічної статті, яка обумовлена двома типами детермінант: соціальними та особистісними. Соціальний тип детермінант представлений поєднанням соціальних очікувань, стереотипів та норм стосовно реалізації гендерних ролей людиною [5; 6], при цьому особистісний тип детермінант насамперед регулюється особистісними переконаннями та уявленнями суб'єкта про його соціально-психологічні параметри статі [1, с. 3]. Іншими словами, не варто зводити гендерний вимір суто до розподілу за біологічною статтю, а опиратися на приналежність суб'єкта до фемінного, маскулінного чи андрогінного типу соціально-психологічної статті.

Теоретичну основу концепту психологічного благополуччя складає теорія N. Bradburn, оскільки автор першим використав термін

«психологічне благополуччя» у науковому вжитку і розкривав його змістове наповнення крізь призму відчуття задоволеності життям та особистісного щастя. Проте, не всі його послідовники поділяли означений гедоністичний погляд на трактування концепту психологічного благополуччя. Через це було висунуто ідею розуміння психологічного благополуччя як здатності особистості до самоактуалізації, розвитку та реалізації власного потенціалу, така думка об'єднувала представників евдемоністичного підходу.

Аналізуючи сучасні українські наукові джерела із проблеми психологічного благополуччя, приходимо до висновку, що лєвова частка науковців розглядають концепт психологічного благополуччя крізь призму загального теоретико-методологічного підходу, із використанням конструктів життєдіяльності та життєтворення. Так, дослідниця Т. Титаренко тлумачить психологічне благополуччя як «...переживання здатності відповідально змінювати, щоденно творити власне життя, набуваючи досвід у сфері непередбачуваного, неочікуваного, непрогнозованого» [3, с. 113]. Доцільно зауважити, що представлене трактування психологічного благополуччя переплітається із загальновідомою концепцією С. Ryff, яка насамперед пов'язувала переживання психологічного благополуччя із самореалізацією та розвитком особистості [7].

Актуальними векторами дослідження української студентської молоді стало вивчення змістових параметрів їх психологічного благополуччя в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану [4]. У наробітку Н. Савелюк обґрунтовано відмінності змістового наповнення психологічного благополуччя для представників студентства у період пандемії та війни. Авторка зазначає, що студенти в умовах воєнного стану здебільшого переживають психологічне благополуччя крізь призму підвищення автономності, у той час як для здобувачів у період COVID-19

психологічне благополуччя розкривалося через управління середовищем [2].

*Мета статті* полягає у представленні результатів теоретичного та емпіричного дослідження гендерного виміру психологічного благополуччя студентської молоді.

*Виклад основного матеріалу.* Для цілісного вивчення гендерного виміру психологічного благополуччя студентської молоді було здійснено констатувальне емпіричне дослідження із використанням комплексу методик: «Маскуліність – фемінність» (автор S. Bem), «Шкали психологічного благополуччя» (автор С. Ryff, в адаптації С. Карсканової), «Індекс задоволення життям» (автор В. Neugarten). Вибірка емпіричного дослідження представлена студентами Херсонського державного університету, у кількості 100 осіб. Вік опитаних респондентів – 18-23 роки, статевий розподіл складає 47 осіб чоловічої статі та 53 особи жіночої статі.

Із метою визначення гендерної приналежності опитаних студентів було використано методику «Маскуліність – фемінність» (S. Bem). У результаті проведеного психодіагностичного тестування було виявлено, що серед студентів чоловічої статі 81,00% (n=38) транслюють маскуліний тип гендерної приналежності, при цьому 19,00% (n=9) здебільшого ідентифікують свій гендер як фемінний. Серед осіб жіночої статі 77,0% (n=41) сприймають свій тип гендеру як фемінний, а 23,00% (n=12) – як маскуліний. Представлені дані дають підстави вести мову про домінування тенденції гендерної приналежності відповідно до статевої ідентифікації представників студентської молоді.

Наступним етапом констатувального емпіричного дослідження стало аналізування гендерних відмінностей складових психологічного благополуччя. Підібрані методики відбивають два основні підходи до трактування концепту психологічного благополуччя – гедоністичний та

евдемоністичний, таке поєднання діагностичного інструментарію, на нашу думку, дасть змогу цілісно охарактеризувати предмет нашого дослідження.

Для визначення гендерних відмінностей компонентів психологічного благополуччя ми використовували t-критерій Ст'юдента для незалежних вибірок за умови передбаченої рівності дисперсій. У табл. 1 представлено змістові параметри психологічного благополуччя, за якими було виявлено гендерні відмінності у представників студентської молоді.

Як бачимо із табл. 1, було виявлено статистично значимі гендерні відмінності між такими компонентами психологічного благополуччя, як «особистісне зростання» та «самоприйняття». Означені результати свідчать про домінуючу важливість для представників маскулінного типу гендеру у контексті переживання психологічного благополуччя знаходження у постійному процесі саморозвитку, зростання, відкриття для себе чогось нового, самопізнання, вдосконалення та повної реалізації власного потенціалу.

*Таблиця 1*

Параметри аналізування	Середнє значення		Значення t-критерія Ст'юдента		
	Маскулінний тип (n=50)	Фемінний тип (n=50)	t	df	Рівень значимості
Особистісне зростання	43,60	34,18	3,368	98	P=0,001
Самоприйняття	53,58	40,88	3,847	98	P=0,001
Психологічне благополуччя	288,72	262,42	2,586	98	P=0,01
Загальний фон настрою	4,00	5,44	-5,493	98	P=0,001

Також маскулінна студентська молодь здебільшого переживає психологічне благополуччя крізь призму позитивного самоствавлення до різних вимірів та аспектів власної особистості, такі суб'єкти повністю задоволені своїм минулим і не прагнуть в ньому щось змінити.

Зауважимо, що статистично значимі гендерні відмінності виокремлено і за параметром загального рівня психологічного

благополуччя. Так, для маскулінних представників студентської молоді психологічне благополуччя розкривається крізь самореалізацію їх особистості у конкретних умовах життєдіяльності та здатність до раціонального синтезування вимог соціального простору із розвитком особистісної індивідуальності. Узагальнюємо, що маскулінним студентам, на відміну від фемінних, властиве розуміння концепту психологічного благополуччя у рамках трактування евдемоністичного підходу, оскільки вони проживають стан психологічного добробуту за посередництва особистісного зростання, власної самореалізації та позитивного самоствавлення до різних сторін своєї особистості.

При порівнянні показників шкали «загальний фон настрою» за методикою «Індекс задоволення життям» (В. Neugarten) було виявлено статистично достовірні відмінності за критерієм гендеру. Визначено, що саме для фемінних представників студентської молоді важливого значення набуває загальний фон настрою, як компонент задоволеності життям. Такі студенти переважно розкривають психологічне благополуччя крізь призму відсутності емоційної напруги, тривожності, відчуття у моменті психологічного комфорту та задоволення, означене трактування здебільшого відповідає розумінню концепту психологічного благополуччя у рамках гедоністичного підходу.

**Висновки.** Отже, представлено результати теоретичного та емпіричного дослідження гендерного виміру психологічного благополуччя студентської молоді. Окреслено, що представникам студентської молоді властива тенденція до усвідомлення власного гендеру відповідно до статевої приналежності. Виокремлено основні гендерні відмінності складових психологічного благополуччя студентської молоді, зазначено, що для маскулінних представників студентської молоді психологічне благополуччя розкривається через процес саморозвитку, самовдосконалення та позитивного ставлення до різних аспектів своєї

особистості, у той час як фемінні представники студентства більшого значення надають емоційній складовій проживання психологічного благополуччя.

#### Література:

1. Барчій М. С., Воронова О. Ю. Ціннісні орієнтації здобувачів вищої освіти та їх гендерні аспекти. *Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства* : матер. XV Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Дніпро, 24 червня 2022 р. Дніпро: вид-во СНУ імені В. Даля, 2022. С. 3-4.
2. Савелюк Н. Психологічне благополуччя студентської молоді: порівняльний аналіз у ковідному і воєнному контекстах. *Психологічні перспективи*. 2022. № 39. С. 322-340.
3. Титаренко Т. М. Способи підвищення психологічного благополуччя особистості, що пережила травму. *Психологія: теорія і практика*. 2018. № 1. С. 112-119.
4. Khmiliar O., Popovych I., Hrys A., et al. Spatial Regulation of Personality Behavior in the Conditions of Progression of the COVID-19 Pandemic. *Revista Inclusiones*. 2020, 7(SI), P. 289–306. <http://www.revistainclusiones.org/index.php/inclu/article/view/1760>
5. Hudimova A., Popovych I., Baidyk V., Buriak O., Kechyk O. The impact of social media on young web users' psychological well-being during the COVID-19 pandemic progression. *Revista Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10(39). P. 50–61. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.39.03.5>
6. Hudimova A., Popovych I., Savchuk O., Liashko V., Pyslar A., Hrys A. Research on the relationship between excessive use of social media and young athletes' physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol. 21(6). P. 3364–3373. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.06456>
7. Ryff C. D. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1995. Vol. 69. P. 719–727.